

Ministerie van Financiën

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Directie Begrotingszaken

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Inlichtingen

Ons kenmerk

BZ/2013/255 M

Uw brief (kenmerk)

Bijlagen

1. Budgettaire kerngegevens
2. Budgettaire overzicht interventies t.b.v. financiële sector
3. Verticale toelichting

Datum 24 mei 2013
Betreft Voorjaarsnota 2013

1. Inleiding

De Voorjaarsnota 2013 is de eerste rapportage van het kabinet over de uitvoering van de begroting 2013. Hierin geeft het kabinet een overzicht van de wijzigingen voor het begrotingsjaar 2013 ten opzichte van de Startnota van 7 december 2012. Deze bijstellingen zijn gebaseerd op nieuwe macro-economische ramingen uit het Centraal Economisch Plan (CEP) 2013 van het Centraal Planbureau (CPB) en inzichten over de begrotingsuitvoering.

De uitvoering van de begroting 2013 wordt gekenmerkt door tegenvallers, met name als gevolg van hogere werkloosheidsuitkeringen. Ondanks de problematiek is het gelukt het uitgavenkader voor dit jaar te sluiten. Daarnaast is sprake van tegenvallende belastinginkomsten hetgeen zich vertaalt in een verslechtering van het EMU-saldo.

Het EMU-saldo 2013 komt naar verwachting uit op een tekort van 3,3 procent van het bruto binnenlands product (bbp). De EMU-schuld 2013 komt naar verwachting uit op 73,6 procent bbp. Op 29 mei komt de Europese Commissie met een aanbeveling voor Nederland ten aanzien van de buitensporigtekortprocedure. De Tweede Kamer zal hier apart over worden geïnformeerd.

Deze Voorjaarsnota is als volgt opgebouwd: paragraaf 2 gaat in op het economisch beeld voor dit jaar. Vervolgens gaat paragraaf 3 in op de uitgavenzijde van de begroting en kijkt paragraaf 4 naar de inkomstenkant. Dit resulteert in paragraaf 5 in het EMU-saldo en de EMU-schuld voor 2013. Tot slot worden in paragraaf 6 de gevolgen voor de begroting van de laatste ontwikkelingen van de economische en financiële crisis besproken.

Bijlage 1 geeft een overzicht van budgettaire kerngegevens voor dit jaar. Vervolgens geeft bijlage 2 een overzicht van interventies in de financiële sector. Bijlage 3 bevat de verticale toelichtingen op de individuele begrotingen.

2. Economisch beeld

In deze paragraaf wordt ingegaan op de ontwikkeling van de Nederlandse economie. De Voorjaarsnota is gebaseerd op het CEP 2013. Ten opzichte van het beeld van de Startnota waar deze Voorjaarsnota tegen wordt afgezet is het actuele economisch beeld voor zowel 2012 als 2013 aanzienlijk verslechterd. Vorig najaar werd gerekend op een krimp van ½ procent in 2012; dit is uitgekomen op een krimp van 1 procent. Voor 2013 werd gerekend met een economische groei van ¾ procent; in het Centraal Economisch Plan (CEP) heeft het CPB deze groeiraming met 1¼ procentpunt neerwaarts bijgesteld naar -1/2 procent. Deels volgt dit uit de overloop van de forsere krimp in de laatste kwartalen van 2012; voor de tweede helft van 2013 verwacht het CPB herstel van de economische groei. Per saldo leveren alle binnenlandse bestedingscomponenten in 2013 een negatieve groeibijdrage. Alleen de uitvoer (binnenlands geproduceerd en wederuitvoer) levert een positieve bijdrage.

Dit verslechterde macro-economische beeld werkt door in de inkomsten en uitgaven van het Rijk. De lager dan verwachte binnenlandse consumptie en productie van nieuwbouwwoningen leidt tot minder BTW-inkomsten. De krimp van de binnenlandse productie heeft ook gevolgen voor de arbeidsmarkt: in 2013 wordt per saldo een krimp van de werkgelegenheid verwacht. Samen met een groei van het arbeidsaanbod leidt dit tot een relatief sterk oplopende werkloosheid in de CEP-raming. Dit impliceert een tegenvaller voor de uitgavenzijde van de begroting. Ook de raming van de contractloonontwikkeling is neerwaarts bijgesteld ten opzichte van vorig jaar. Dit leidt tot minder ontvangsten uit de inkomstenbelasting maar gelijktijdig tot een meevaller bij de uitgaven. De actuele raming van de lange rente laat wel een bescheiden meevaller zien voor de Nederlandse begroting.

3. Uitgaven

Totaalkader

Op diverse begrotingen is sprake van uitvoeringsproblematiek. Daarnaast leidt de verslechterde macro-economische ontwikkeling tot tegenvallers bij met name de uitgaven aan werkloosheidsuitkeringen. Ondanks de problematiek is het gelukt het uitgavenkader voor dit jaar te sluiten, onder andere door het inhouden van de prijsbijstelling.

Tabel 1 laat de mutaties per deelkader zien ten opzichte van de Startnota; het totale uitgavenkader sluit. De mutaties per deelkader worden onderstaand toegelicht. In bijlage 3 en in de suppletoire begrotingen worden de mutaties in meer detail toegelicht ten opzichte van Miljoenennota 2013. Hierin worden ook de mutaties uit hoofde van het Regeerakkoord (inclusief sociaal akkoord) meegenomen.

Tabel 1: Toetsing totaalkader

(+ = tegenvaller in miljarden euro)	2013
Totaalkader Startnota	0,0
Totaalkader Voorjaarsnota 2013	0,0
Kader RBG-eng Startnota	0,0
Besluitvorming Voorjaarsnota	-0,5
Kader RBG-eng Voorjaarsnota 2013	-0,5
Kader SZA Startnota	0,0
Besluitvorming Voorjaarsnota	0,6
Kader SZA Voorjaarsnota 2013	0,6
Kader zorg Startnota	0,0
Besluitvorming Voorjaarsnota	-0,1
Kader zorg Voorjaarsnota 2013	-0,1

Kader Rijksbegroting in enge zin

Onder het kader RBG-eng hebben zich ten opzichte van de Startnota diverse mutaties voorgedaan, hetgeen resulteert in onderstaande kadertoetsing.

Tabel 2: Uitvoeringsbeeld kader RBG-eng

(+ = tegenvaller in miljarden euro)	2013
Kadertoets Startnota	0,0
<i>Macro-economische mutaties</i>	
Ruilvoet	0,2
GF/PF	-0,4
HGIS	-0,1
EU-afdrachten	0,5
<i>Beleidsmatige en overige mutaties</i>	
Prijsbijstelling	-0,6
HGIS beleid	0,1
Rechtspraak, Rechtsbijstand en DJI	0,2
Huurtoeslag	0,1
MEP	-0,1
Woonpakket	0,1
Havenbedrijf Rotterdam	-0,3
Overige mutaties	-0,1
Kadertoets Voorjaarsnota 2013	-0,5

Macromutaties

De ruilvoet laat een tegenvaller zien. In 2013 daalt de prijs nationale bestedingen harder dan de daling van uitgaven aan loon- en prijsbijstelling onder het kader ten opzichte van de verwachting bij Startnota. Dit effect zorgt voor een ruilvoetverlies.

De accresmutatie bestaat uit twee componenten. Ten eerste zijn de voor het accres 2012 relevante Rijksuitgaven bij Financieel Jaarverslag Rijk 2012 lager uitgekomen dan bij Startnota werd geraamd. Dit leidt tot een afrekening in 2013. Ten tweede neemt het accres 2013 af ten opzichte van de Startnotastand. Deze daling is onder andere het gevolg van de lagere nominale ontwikkeling, het inhouden van de prijsbijstelling en de restitutie van het Havenbedrijf Rotterdam.

Verder is sprake van een neerwaartse aanpassing van de uitgaven aan ontwikkelingssamenwerking als gevolg van een lager bruto nationaal product ten opzichte van de raming bij Startnota.

In december 2012 is overeenstemming bereikt tussen de Raad, het Europees Parlement en de Europese Commissie over een aanvullende EU-begroting 2012 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota, Kamerstukken II, 2012-2013, 33 480-V, nr. 4) en de EU-begroting 2013. De betaling van de Nederlandse bijdrage aan de aanvullende begroting voor 2012 van 0,1 miljard euro heeft in januari 2013 plaatsgevonden. Voorts levert de vastgestelde EU-begroting 2013 een meevaller van 0,1 miljard euro op, omdat deze in omvang 2,5 miljard euro lager was dan initieel geraamd. Daarnaast wordt een aantal mutaties ingepast naar aanleiding van aanvullende begrotingsvoorstellen van de Europese Commissie voor begrotingsjaar 2013. Het betreft een mogelijke aanvullende begroting van maximaal 11 miljard euro, de toetreding van Kroatië en een technische mutatie die voortvloeit uit de EU-begroting 2012. Op basis van de voorstellen zou de additionele Nederlandse bijdrage maximaal 0,5 miljard euro incidenteel in 2013 bedragen. Hiervoor geldt dat nog overeenstemming dient te worden bereikt tussen de Raad en het Europees Parlement. De Raad heeft op 14 mei jl. met gekwalificeerde meerderheid ingestemd met een aanvullende EU-begroting 2013 van 7,3 miljard euro, mits het EP instemt met het Meerjarig Financieel Kader. Definitieve besluitvorming hierover vindt naar verwachting in de zomer plaats. Behoedzaamheidshalve is de maximale tegenvaller ingepast onder het uitgavenkader. Besluitvorming over het resterende bedrag is naar het najaar verschoven.

Beleidsmatige en overige mutaties

Het kabinet heeft besloten om de prijsbijstelling tranche 2013 voor het jaar 2013 volledig in te houden om te zorgen dat het totaal kader niet wordt overschreden. De Staten-Generaal en Overige Hoge Colleges van Staat krijgen, op grond van de bijzondere staatsrechtelijke positie in de Comptabiliteitswet, de prijsbijstelling tranche 2013 wel uitgekeerd. Ook de prijsbijstelling aan de BES is uitgekeerd.

Doordat de toerekening aan ODA van schuldkwijtschelding aan ontwikkelingslanden lager uitvalt, is in 2013 sprake van een tegenvaller van 150 miljoen euro. Hier tegenover staat dat in 2013 100 miljoen euro wordt afgeroomd van de vrije ruimte binnen het non-ODA deel van de HGIS.

VenJ ziet zich geconfronteerd met problematiek, onder andere op het terrein van de Raad voor de Rechtspraak, de Rechtsbijstand en DJI. De komende jaren wordt een stijging van de instroom bij de rechtspraak voorzien. Daarnaast stijgt de behoefte aan rechtsbijstand. Ook vallen de ontvangsten bij boeten en transacties in 2013 tegen. Om de problematiek te dekken wordt bij de rechtspraak en bij de rechtsbijstand een breed pakket aan maatregelen genomen. Ook worden

verschillende beleidsbudgetten gekort. Het Masterplan DJI voorziet de sluiting van een aanzienlijk aantal gevangnissen hetgeen leidt tot een omvangrijke besparing in latere jaren. In 2013 wordt een deel van het boekwaardeverlies dat optreedt door het afstoten gereserveerd.

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
BZ/2013/255 M

De huurtoeslag valt tegen. Omdat een aanpassing van de huurtoeslag in het lopende jaar niet mogelijk is, wordt de tegenvaller van 0,1 miljard euro ingepast onder het kader.

De uitgaven voor de inmiddels beëindigde subsidie Milieukwaliteit Elektriciteitsproductie (MEP) vallen lager uit vanwege een geringere te subsidiëren productie van duurzame energie. Deze lagere productie heeft geen consequenties voor het bereiken van de doelstelling voor duurzame energie in 2020.

In het Woonakkoord is afgesproken dat het Rijk de bijdrage aan startersleningen verhoogt. Daarnaast wordt een revolverend fonds ingesteld voor energiebesparende maatregelen. Het Woonakkoord is ingepast onder het uitgavenkader.

Als gevolg van een aantal meevallers bij het Havenbedrijf Rotterdam, waaronder meevallers bij de aanleg van de eerste fase van de Tweede Maasvlakte en de gedurende de realisatie afgenomen risico's (en het navenant vervallen van de noodzaak van daarvoor benodigde risicoreserveringen) is met het Havenbedrijf Rotterdam afgesproken dat de onderneming in 2013 290 miljoen euro restitueert aan de Staat (zie ook Kamerstukken II, 2012-2013, 24 691, nr. 118).

Kader Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt

In het kader SZA hebben zich ten opzichte van Startnota diverse mutaties voorgedaan, hetgeen resulteert in onderstaande kadertoetsing.

Tabel 3: Uitvoeringsbeeld kader Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt

(+ = tegenvaller miljarden euro)	2013
Kader SZA Startnota	0,0
<i>Macro-economische mutaties</i>	
w.v. Ruilvoet	0,1
w.v. WW	0,6
w.v. WWB	-0,2
<i>Uitvoeringsmutaties</i>	
w.v. Export MKOB en AO-tegemoetkoming	0,3
w.v. WWB uitkeringshoogte	0,1
w.v. Kinderopvangtoeslag	-0,2
w.v. Ontvangsten inburgering gemeenten	-0,1
Kader SZA Voorjaarsnota 2013	0,6

De ruilvoetmutatie is beperkt van omvang: de bijstelling van de uitgaven onder het SZA-kader als gevolg van lagere contractloontwikkeling is nagenoeg gelijk aan de bijstelling van het kader zelf naar aanleiding van de lagere prijs nationale bestedingen. De raming van de WW-uitgaven wordt opwaarts bijgesteld, dit wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere werkloosheidscijfers. De WWB-uitgaven worden neerwaarts bijgesteld. Dit betreft een saldo van hogere uitgaven als gevolg

van een hogere werkloosheidsraming en lagere uitgaven doordat het aantal WWB-uitkeringen vorig jaar fors lager was dan verwacht.

Directie Begrotingszaken

Bij de uitvoeringsmutaties doet zich een tegenvaller voor van per saldo 0,1 miljard euro. Onderliggend is sprake van verscheidene mee- en tegenvallers. Zo is er een incidenteel besparingsverlies op de MKOB en de AO-tegemoetkoming omdat deze met terugwerkende kracht geëxporteerd worden. Verder blijkt uit uitvoeringsinformatie van de gemeenten dat de gemiddelde uitkering in 2012 hoger lag dan verwacht, wat leidt tot een opwaartse bijstelling van bijstandsuitgaven.

Ons kenmerk
BZ/2013/255 M

Hiertegenover staan meevallers op onder andere de kinderopvangtoeslag en de ontvangsten van gemeenten met betrekking tot inburgering. Op basis van uitvoeringsinformatie van de belastingdienst zijn de uitgaven aan de kinderopvangtoeslag naar beneden bijgesteld. Zowel het aantal kinderen als de afgenomen uren per kind zijn lager, de gemiddelde toeslag is juist iets hoger. Verder is sprake van een meevaller op de ontvangsten in het kader van de afrekening met gemeenten over voorgaande jaren in verband met de financiering van inburgeringvoorzieningen.

Budgettair Kader Zorg

In het BKZ hebben zich ten opzichte van Startnota diverse mutaties voorgedaan, hetgeen resulteert in onderstaande kadertoetsing.

Tabel 4 : Uitvoeringsbeeld Budgettair Kader Zorg

(+ = tegenvaller in miljarden euro)	2013*
Kader zorg Startnota	0
Macro-economische mutaties	0,1
Saldo mee- en tegenvallers	-0,3
Kader zorg Voorjaarsnota 2013	-0,1

* Wegens afronding wijkt de som der delen af van het totaal.

Het BKZ kent een onderschrijding van 0,1 miljard euro. Deze onderschrijding is het saldo van een ruilvoettegenvaller en mee- en tegenvallers. Bij de Zvw is per saldo sprake van een uitvoeringsmeevaller van ruim 0,4 miljard euro die grotendeels wordt veroorzaakt door lagere uitgaven aan geneesmiddelen. Bij de AWBZ is sprake van een uitvoeringstegenvaller van ruim 0,2 miljard euro. Deze tegenvaller doet zich met name voor bij zorg geleverd door AWBZ-instellingen. Verder zijn er bij de AWBZ verschillende ramingsmeevallers van in totaal 0,2 miljard euro.

Niet relevant

Bij de rente-uitgaven in de begroting van de staatsschuld is een eenmalige mutatie van 78 miljoen euro opgenomen. De mutatie betreft een administratieve correctie die betrekking heeft op de periode 2006-2012 en heeft daarom geen gevolgen voor het EMU-saldo in 2013. De mutatie wordt verder toegelicht in de eerste suppletore begroting van IX.

4. Inkomsten

In 2013 komen de belasting- en premieontvangsten op EMU-basis volgens de huidige inzichten per saldo 8,3 miljard euro lager uit dan verwacht bij de Startnota.

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
BZ/2013/255 M

Tabel 5: Belasting- en premieontvangsten 2013 op EMU-basis

(in miljarden euro)			
	Stand Startnota	Stand VJN 2013	Mutatie
Belastingen en premies volksverzekeringen	182,7	175,1	-7,6
wv. belastingen	140,8	134,2	-6,6
wv. premies volksverzekeringen	41,9	40,9	-1
Premies werknemersverzekeringen	54,7	54	-0,8
Totaal	237,4	229,1	-8,3

Tabel 6 geeft een uitsplitsing van de tegenvaller in de belasting- en premieontvangstenraming 2013 ten opzichte van de stand bij Startnota. Allereerst zijn de ontvangsten over het jaar 2012 nog 2,5 miljard euro lager uitgekomen dan werd verwacht bij Startnota. Deze tegenvaller over het vorig jaar werkt in zijn geheel door naar de ontvangsten over 2013.

Vervolgens zorgt een fors negatiever economisch beeld op basis van het CEP 2013 ten opzichte van het beeld bij Startnota voor 6,3 miljard euro lagere ontvangsten. De tegenvallende inkomsten betreffen vrijwel alle belasting- en premiesoorten, waarvan de belangrijkste bijstellingen hierna worden toegelicht.

Tabel 6: Overzicht mutaties inkomsten sinds Startnota

(in miljarden euro)	
Belasting- en premieontvangsten	
Stand Startnota	237,4
Mutatie	-8,3
wv. doorwerking realisatie 2012	-2,5
wv. economisch beeld	-6,3
wv. beleidswijzigingen	0,5
Stand Voorjaarsnota 2013	229,1

De belangrijkste tegenvallers betreffen de ontvangsten uit de vennootschapsbelasting (vpb), omzetbelasting (btw) en de loon- en inkomensheffing. De tegenvaller bij de vpb (-2,0 miljard euro) volgt uit een fors lagere winstontwikkeling dan eerder verwacht en worden gestaafd door de realisaties over het eerste kwartaal 2013. De lagere winstontwikkeling leidt – vanwege IB-ondernemers – ook tot lagere ontvangsten uit de loon- en inkomensheffing. Aanvullend zorgen een negatievere ontwikkeling van de werkgelegenheid en een lagere loonontwikkeling voor lagere ontvangsten uit de loon- en inkomensheffing (-2,4 miljard euro). Verder zijn er tegenvallende ontvangsten bij de btw als gevolg van lagere investeringen in nieuwe woningen en een neerwaarts bijgestelde verwachting over de particuliere consumptie (-2,1

miljard euro). Ook de ontvangsten uit de accijnzen zijn neerwaarts bijgesteld met 0,6 miljard euro. Ten slotte is er sprake van een relatief grote tegenvaller bij de ontvangsten (0,5 miljard euro) uit de belasting op personenauto's en motorrijwielen (bpm) op basis van een negatievere verwachting over het aantal (nieuwe) autoverkopen en tegelijkertijd een verdere vergroening van het nieuwe wagenpark.

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
BZ/2013/255 M

Ten slotte is er sprake van 0,5 miljard euro hogere ontvangsten als gevolg van beleidswijzigingen die na Startnota tot stand zijn gekomen. Deze beleidswijzigingen betreffen met name de gewijzigde overgangsregeling voor de levensloopregeling en de tijdelijke btw-verlaging per 1 maart 2013 op renovatie, herstel en tuinonderhoud woningen.

5. EMU-saldo en EMU-schuld

EMU-saldo

Tabel 7 geeft de ontwikkeling van het EMU-saldo weer ten opzichte van de raming bij Startnota.

Tabel 7: Verticale toelichting EMU-saldo

(in percentage bbp)	2013*
EMU-saldo Startnota	-2,6
Inkomsten	-1,4
Nominale ontwikkeling	0,2
Inhouden prijsbijstelling	0,1
EU-afdrachten	-0,1
Accres GF/PF	0,1
Werkloosheidsuitgaven	-0,1
Aardgasbaten	0,1
Crisisgerelateerde winst DNB	0,1
4G-veiling	0,6
SNS REAAL	-0,6
EMU-saldo lokale overheden	0,1
Overige mutaties	0,2
Noemereffect	-0,1
EMU-saldo Voorjaarsnota 2013	-3,3

* Wegens afronding wijkt de som der delen af van het totaal

Het EMU-saldo laat een verslechtering zien van 0,7 procent bbp ten opzichte van de raming bij Startnota. Deze verslechtering is met name het gevolg van de afname van de belasting- en premie-inkomsten – zie voorgaande paragraaf. De uitgavenbijstellingen verbeteren per saldo het EMU-saldo.

De uitgaven voor de loon- en prijsbijstelling vallen lager uit dan geraamd bij Startnota. Dit is het gevolg van met name lagere prijzen. Dit verbetert het EMU-saldo. Ook het inhouden van de prijsbijstelling leidt tot een verbetering van het EMU-saldo – zie eveneens de toelichting bij de kadertoets RBG-eng.

De EU-afdrachten hebben een saldoerslechterend effect als gevolg van de bij de kadertoets RBG-eng genoemde mutaties. Verder heeft de mutatie in het accres – zoals toegelicht bij de kadertoets RBG-eng – een verbetering van het EMU-saldo met 0,1 procentpunt tot gevolg.

De hogere uitgaven aan werkloosheidsuitkeringen worden veroorzaakt door de hogere werkloosheid.

De raming van de aardgasbaten voor 2013 is naar boven bijgesteld door een hogere verwachte olieprijs en een hogere productie, vanwege een hogere vraag.

Aan DNB is een garantie verstrekt op zogenaamde crisisgerelateerde activa die afloopt op het moment dat de risico's weer tot normale niveaus zijn gedaald. Deze afspraak leidt tot een hogere winstafracht in 2013 van € 813 miljoen euro. (zie ook Kamerstukken II, 2012-2013, 33 584, nr. 8)

De frequentieverveiling voor mobiele telefonie en mobiel internet vergunningen is in 2013 afgerond. Tele2 heeft zich als nieuwkomer geschaard naast de bestaande partijen KPN, Vodafone en T-Mobile om de vierde aanbieder van mobiele communicatie in Nederland te worden. De opbrengst van de veiling is 3,8 miljard euro (zie ook Kamerstukken II, 2012-2013, 24 095, nr. 328) .

Op 1 februari 2013 is besloten tot nationalisatie van SNS REAAL. Het negatieve effect van deze nationalisatie op het EMU-saldo bedraagt in 2013 0,6 procent bpb (zie ook Kamerstukken II, 2012-2013, 33 532, nr. 1).

De bijstelling in het EMU-saldo lokale overheden vloeit voort uit de beter dan verwachte realisatie van het EMU-saldo van de lokale overheden over 2012. De verwachting is dat de verbetering van het EMU-saldo zich voortzet in 2013.

De overige mutaties leiden tot een verbetering van het EMU-saldo in 2013. Dit wordt grotendeel verklaard door lagere rentelasten. Tenslotte is sprake van een negatief noemereffect, omdat de raming van het bpb neerwaarts is aangepast sinds Startnota.

EMU-schuld

De EMU-schuld komt dit jaar naar verwachting uit op 73,6 procent bpb. Dit is 3,3 procentpunt hoger dan de raming bij Startnota. Tabel 8 geeft de ontwikkeling van de EMU-schuld weer ten opzichte van de raming bij Startnota.

Tabel 8: Verticale toelichting EMU-schuld

(in percentage bpb)	2013
EMU-schuld Startnota	70,3
Doorwerking schuld 2012	-0,1
Noemereffect	1,8
Mutatie EMU-saldo	0,6
EFSF	0,1
Mutatie ING back-up faciliteit	-0,1
Garantieverlening en overbruggingskrediet SNS	1,0
EMU-schuld Voorjaarsnota 2013	73,6

Ten eerste is de schuld in miljarden euro in 2012 beperkt lager uitgekomen dan waar in Startnota rekening mee werd gehouden, waardoor de startpositie in 2013 is verbeterd.

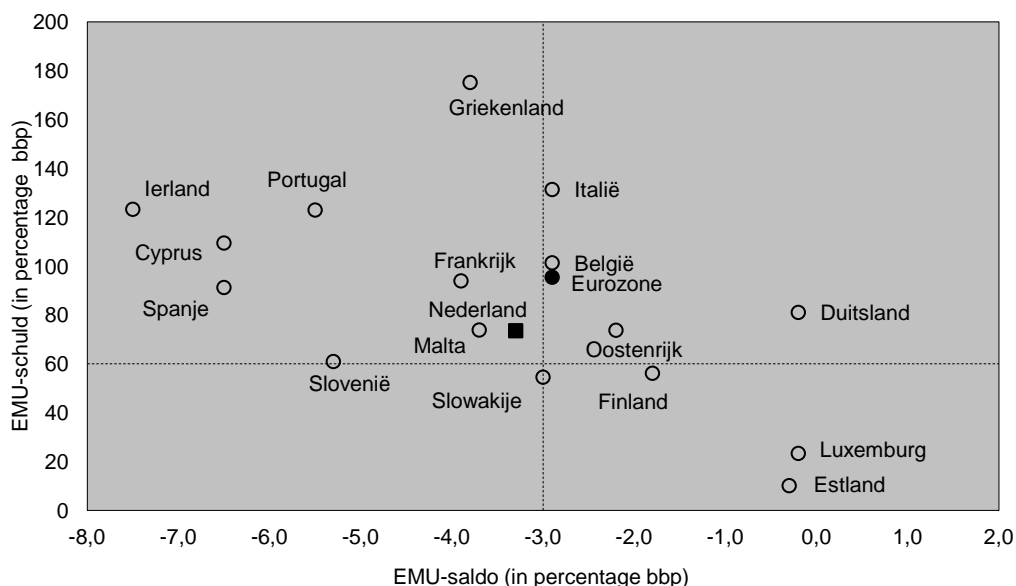
Daarnaast is sprake van een negatief noemereffect als gevolg van een lager bbp ten opzichte van de raming bij Startnota. Hierdoor neemt de schuld als percentage van het bbp toe.

Verder heeft de verslechtering van het EMU-saldo een verhogend effect op de schuld. Deze mutatie wijkt af van de verslechtering van het EMU-saldo in tabel 7 omdat het noemereffect apart wordt weergegeven.

De toerekening aan het EFSF is in 2013 hoger dan waar in Startnota rekening mee werd gehouden. Dit heeft een schuldverhogend effect. Voorts zorgt de mutatie in de ING back-up faciliteit voor een verbetering van de Nederlandse schuldpositie. De omvang van deze in dollar luidende verplichting is onder andere afgenomen doordat de euro is geapprecieerd ten opzichte van de dollar. Daarnaast leidt de nationalisatie van SNS REAAL tot een additionele verslechtering van de schuld.

Figuur 1 plaatst het Nederlandse EMU-saldo en de EMU-schuld in Europees perspectief.

Figuur 1: EMU-saldo en EMU-schuld 2013 (eurozone, in percentage bbp)

Bron: European Economic Forecast – Spring 2013 (Europese Commissie), met uitzondering van Nederland, waarvoor de ramingen uit de Voorjaarsnota 2013 zijn gebruikt.

Het Nederlandse EMU-tekort is groter dan het gemiddelde van de eurozone; de schuldpositie van Nederland is beter dan het gemiddelde van de eurozone.

6. Budgettaire ontwikkelingen in het kader van de economische en financiële crisis

Directie Begrotingszaken

Om tegenwicht te bieden aan de gevolgen van de crisis voor het economische en financiële klimaat, heeft het kabinet een aantal maatregelen genomen om het financiële stelsel gezond te houden, de rust te herstellen en om de economie te ondersteunen. Deze ingrepen en hun budgettair effect worden besproken in deze paragraaf. Naast deze ingrepen hebben ook de nationalisatie van SNS REAAL en de verhoogde winstafracht van DNB een effect op het EMU-saldo en de EMU-schuld, zoals reeds eerder vermeld. Bijlage 2 geeft een totaaloverzicht van de interventies in de financiële sector.

Ons kenmerk
BZ/2013/255 M

Lening Griekenland

In december 2012 is besloten tot het verlagen van de rentemarge op de bilaterale leningen aan Griekenland en het uitkeren aan Griekenland van de SMP-inkomsten. Deze mutaties hebben ook gevolgen voor 2013 (zie ook Kamerstukken II, 2012-2013, 33 400-IX, nr. 9).

Cyprus

Naast de bestaande leenprogramma's voor landen uit het EFSF en ESM heeft de Eurogroep een akkoord bereikt over een steunprogramma voor Cyprus op 25 maart 2013. Cyprus zal in een periode van 3 jaar maximaal 10 miljard euro aan leningen uit het ESM en IMF ontvangen. Dit akkoord heeft geen gevolgen voor de Nederlandse schuld; leningen via het ESM zijn in tegenstelling tot leningen via het tijdelijke noodfonds EFSF niet relevant voor de schuldpositie (zie ook Kamerstukken II, 2012-2013, 21 501-07, nr. 1030).

De Minister van Financiën,

J.R.V.A. Dijsselbloem

Bijlage 1   Budgettaire kerngegevens

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
BZ/2013/255 M

(in miljarden euro)	2013
Inkomsten (belastingen en sociale premies)	229,1
Netto uitgaven onder het uitgavenkader	242,3
Rijksbegroting in enge zin	103,1
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarktbeleid	73,5
Budgettair Kader Zorg	65,7
Overige netto uitgaven	4,1
Gasbaten	-12,6
Rentelasten	9,3
Zorgtoeslag	4,8
Overig	2,5
Totale netto uitgaven	246,3
EMU-saldo centrale overheid	-17,3
EMU-saldo lokale overheden	-2,7
Feitelijk EMU-saldo	-20,0
Feitelijk EMU-saldo (in percentage bbp)	-3,3
EMU-schuld (miljarden euro)	449
EMU-schuld (in percentage bbp)	73,6
Bruto binnenlands product (bbp)	610

Bijlage 2 Budgettair overzicht interventies

Directie Begrotingszaken

Tabel 1a. Budgettair overzicht interventies kredietcrisis (in miljoenen euro)

Ons kenmerk
BZ/2013/255 M

Sinds het najaar van 2008 heeft het kabinet interventies gepleegd om het financiële stelsel gezond te houden en de rust te helpen herstellen in de financiële wereld. Deze gebruikelijke bijlage geeft middels een aantal tabellen een overzicht van de verschillende interventies gerelateerd aan de kredietcrisis en eurocrisis. Het overzicht geeft de kasstromen die met de interventies gepaard gaan integraal weer. De gevolgen van de maatregelen op het EMU saldo en schuld blijven buiten beschouwing. De cijfers komen voort uit begroting (hoofdstuk IX) per stand Voorjaarsnota.

Voorjaarsnota 2013	2008-2011	2012	2013
A. Verwerving Fortis/RFS/AA			
1. ABN AMRO Group - ASR Verzekeringen	27.971	27.955	27.955
- RFS Holdings (incl. Z-share en residual N-share)			
2. Overbruggingskrediet (voormalig) Fortis	3.750	3.750	3.750
3. Aflossingen overbruggingskredieten Fortis		0	0
4. Renteontvangsten overbruggingskredieten Fortis	-1.543	-152	-107
5. Dividend ABN Amro Group	-200	-50	-394
6. Dividend ASR Verzekeringen	0	-71	0
7. Dividend RFS Holdings	-22	0	0
Capital Relief Instrument ABN-AMRO (CRI)			
8. Garantieverlening (geëffectueerd)	32.611		
9. Afname voorwaardelijke verplichting (zonder uitgaven)	-32.611		
10. Premieontvangsten Capital Relief Instrument	-193		
Counter Indemnity ABN-AMRO (garantie)			
11. Garantieverlening (geëffectueerd)	950		
12. Premieontvangsten counter indemnity	-52	-26	-26
B. Verwerving SNS Reaal			
13. SNS Reaal (kapitalisatie holding en bank)			2.200
14. Overbruggingskrediet SNS Reaal			1.100
15. Aflossingen overbruggingskredieten SNS Reaal			
16. Renteontvangsten overbruggingskredieten SNS Reaal			-7
17. Dividend SNS Reaal N.V.			0
Vastgoedbeheerorganisatie (VBO)			
18. Vastgoedbeheerorganisatie			500
19. Garantieverlening			5.000
20. Afname voorwaardelijke verplichting (zonder uitgaven)			
21. Premieontvangsten garantie vastgoedbeheerorganisatie			
Δ Staatsschuld (2013: 3 t/m 7 + 12 t/m 18 + 21)	29.608	-299	3.266
C. Kapitaalverstrekkingfaciliteit (€ 20 mld.)			

22. Verstrekt kapitaal ING	10.000		
23. Verstrekt kapitaal Aegon	3.000		
24. Verstrekt kapitaal SNS Reaal	750		
25. Aflossing ING	-7000	-750	-750
26. Aflossing Aegon	-3000		
27. Aflossing SNS Reaal	-185		
28. Afboeking securities SNS Reaal		-565	
29. Couponrente ING	-684	-34	
30. Couponrente Aegon	-177		
31. Couponrente SNS Reaal	-39		
32. Repurchase fee ING	-1.347	-341	-375
33. Repurchase fee Aegon	-910		
34. Repurchase fee SNS Reaal	0		
Δ Staatsschuld (2013: 22 t/m 27 + 29 t/m 34)	408	-1.125	-1.125
D. Back-up faciliteit ING	EUR/USD wisselkoers:	1,32	1,31
35. Funding fee (rente + aflossing)	11.490	2.644	1.859
36. Management fee	145	33	29
37. Portefeuille ontvangsten (rente + aflossing)	-10.889	-2.434	-1.667
38. Garantiefee	-317	-73	-64
39. Additionele garantiefee	-282	-110	-97
40. Additionele fee	-146	-46	-42
41. Verhandelbaarheidsfee	-	-15	-18
42. Saldo Back-up faciliteit	0	0	0
43. Meerjarenverplichting aan ING	10.264	7.655	6.130
44. Alt-A portefeuille	13.934	11.140	10.082
Δ Staatsschuld (2013: 42)	0	0	0
E. Garantiefaciliteit bancaire leningen (€ 200 mld.)			
45. Garantieverlening (geëffectueerd)	50.275		
46. Afname voorwaardelijke verplichting	-	-	
	17.100	15.933	0
47. Stand openstaande garanties (cumulatief 45-46)	33.175	17.242	17.242
48. Premieontvangsten garanties bancaire leningen (saldo)	-884	-230	-169
49. Schade-uitkeringen	0	0	0
Δ Staatsschuld (2013: 48+49)	-884	-230	-169

F. IJsland			
50. Uitkeringen depositogarantiestelsel Icesave	1.428		
51. Uitvoeringskosten IJslandse DGS door DNB	7		
52. Vordering op IJsland (oorspronkelijke hoofdsom)	919	649	649
Tussenrekening 'recovery oude topping up'	33	21	
53. Opbouw rente op vordering	93	27	25
Totale vordering (52 + cumulatief 53)	1.012	769	794
54. Ontvangsten lening IJsland (i.) aflossing	-443	-291	
55. Ontvangsten lening IJsland (ii.) rente	0	0	
Δ Staatsschuld (2013: 50+51+54+55)	992	-291	0
Δ Staatsschuld (excl. rentelasten)	30.124	-1.945	1.972
Staatsschuld cumulatief (excl rentelasten)	30.124	28.180	30.152
Toerekenbare rentelasten	5.173	1.040	1.061

Toelichting:

posten 13 en 14 kapitalisatie SNS Reaal N.V. en overbruggingskrediet:

In het kader van de nationalisatie van SNS Reaal N.V. zal de Staat een bedrag van 2,2 miljard aan kapitaal injecteren. Verder verstrekt de Staat een overbruggingskrediet van 1,1 miljard aan de holding.

post 18. kapitalisatie vastgoedbeheerorganisatie:

Voor het beheer van de uit te plaatsen vastgoedportefeuille zal de Staat een zelfstandige beheerorganisatie oprichten. Aan deze organisatie zal de Staat 500 miljoen aandelenkapitaal verstrekken.

post 19. garantieverstrekking vastgoedbeheerorganisatie:

De Staat garandeert de schulden van de vastgoedbeheerorganisatie voor een totaal van 5 miljard. Hiervoor zal de Staat een marktconforme premie ontvangen welke op moment van verstrekking zal worden vastgesteld.

posten 25 en 32 aflossing securities ING

ING zal in 2013 750 miljoen aan securities aflossen. Hiervoor betaalt ING de Staat een 'repurchase fee' ter waarde van 375 miljoen.

post 28. Afboeking securities SNS Reaal N.V.

Directie Begrotingszaken

In navolging van de nationalisatie van SNS Reaal N.V. (1 februari 2013) boekt de Staat de in bezit zijnde securities met een nominale waarde van 565 miljoen af. De afboeking is reeds verantwoord in het departementaal jaarverslag IXB 2012.

Ons kenmerk
BZ/2013/255 M

post 43. Meerjarenverplichting aan ING Group N.V. (IABF)

De verplichting uit hoofde van de IABF luidt in dollar. De omvang van de verplichting uit hoofde van de IABF per ultimo 2013 in euro is onder andere afgenomen door de stijging van de eurodollar wisselkoers die gebruikt wordt voor de omrekening (appreciatie van de euro ten opzichte van de dollar).

Tabel 1b: Budgettair overzicht interventies Europa (in miljoenen euro)

Voorjaarsnota 2013	2008-2011	2012	2013
G. Griekenland			
56. Lening Griekenland	3.194	5	0
57. Vordering op Griekenland	3.194	3.199	3.199
58. Ontvangsten lening Griekenland (i.) aflossing	0	0	0
59. Ontvangsten lening Griekenland (i.) premie incl. servicefee	-145	-41	-32
60. Rentevergoeding Griekenland (ANFA)		13	13
61. Teruggave winsten SMP			126
Δ Staatsschuld (2013: 56+58 t/m 61)		-23	107
H. Europese instrumenten			
62. Garantieverlening NL-aandeel EU-begroting	2.826	6	
63. Garantieverlening NL-aandeel EFSF (hoofdsom en rente)	97.782		
64. Garantieverlening NL-aandeel ESM	0	35.445	
65. Garantie aan DNB	0		5.700
66. Garantieverlening aan DNB i.v.m. ophoging middelen IMF	13.610		
67. Stand openstaande garanties (cumulatief 62 t/m 66)	114.218	149.669	155.369
68. Stortingen EFSF	2		
69. Stortingen ESM	0	1.829	1.829
70. Crisisgerelateerde winst DNB	0		-1.034
Δ Staatsschuld (2013: 68 t/m 70)	2	1.829	795
Δ Staatsschuld (excl. rentelasten)	3.052	1.806	902
Staatsschuld cumulatief (excl. rentelasten)	3.052	4.858	5.760
Toerekenbare rentelasten	86	120	173

Tabel 2: Overzicht uitstaande interventies (in miljoenen euro)

Directie Begrotingszaken

In de onderstaande tabel staan de vorderingen en verplichtingen welke vanwege de crisis (kredietcrisis en Europa) zijn aangegaan.

Ons kenmerk
BZ/2013/255 M

Balansonderdelen zijn hierbij opgenomen tegen historische aankoopprijs, conform de bepalingen van de RBV die van toepassing zijn op het onderliggende departementale jaarverslag IX.

Omschrijving:	t/m 2012	Δ	2013	Omschrijving:	t/m 2012	Δ	2013
A. Verwerving Fortis/RFS/AA							
ABN AMRO Group N.V. - ASR Nederland N.V. - RFS Holdings B.V. (incl. Z-share en residual N-share)	27.955		27.955	Financiering staatsschuld (ex. rentelasten)	33.038	2.874	35.912
				Financiering uit resultaat (tabel 3)	169	784	953
				Uitvoeringskosten	42	12	54
Overbruggingskrediet Fortis	3.750		3.750	Toerekenbare rente (cumulatief)	6.419	1.234	7.653
B. Verwerving SNS Reaal							
SNS Reaal N.V.	-	2.200	2.200				
Overbruggingskrediet SNS	-	1.100	1.100				
Vastgoedbeheerorganisatie (VBO)	-	500	500				
				C. Back-up faciliteit ING			
				Meerjarenverplichting aan ING	7.655	1.525	6.130
C. Kapitaalverstrekkingfaciliteit (€ 20 mld.)				Voorziening incl. onverdeeld resultaat en transitorische posten	3.485	467	3.952
Uitstaand kapitaal ING	2.250	-750	1.500				
Uitstaand kapitaal SNS Reaal	-	-	-				
D. Back-up faciliteit ING							
Alt-A portefeuille	11.140	-	10.082				
Te ontvangen rente		1.058					
F. IJsland							
Oorspronkelijke vordering op IJsland	1.329		1.329				
Opgebouwde rente op vordering	120	25	145				
Ontvangsten lening IJsland	-734		-734				
Recovery topping up	54		54				
Totale vordering op IJsland	770		794				
G. Griekenland							
Vordering op Griekenland	3.199	-	3.199				
H. Europese instrumenten							
Deelneming EFSF / ESM	1.831	1.829	3.660				
				Technische correcties			
				Aansluiting incl. afrondding	87	-	87
Totaal uitstaande activa:	50.895	3.846	54.740	Totaal uitstaande passiva:	50.895	3.846	54.740

Door tussentijdse afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.

Toelichting op balansmutaties:

Directie Begrotingszaken

De totaal uitstaande activa nemen in 2013 toe met 3,8 miljard tot een totaal van 54,7 miljard.

Ons kenmerk
BZ/2013/255 M

De toename wordt verklaard uit: de verstrekking van kapitaal aan: SNS Reaal N.V. en SNS bank N.V. (2,2 mld.), de vastgoedbeheerorganisatie (0,5 mld.) en het ESM (1,8 mld.).

Aan leningen verstrekt de Staat 1,1 miljard aan SNS Reaal N.V. Op de securities betaalt ING de Staat dit jaar 750 miljoen terug. Na terugbetaling resteert een bedrag van 1,5 miljard aan hoofdsom.

Verder neemt de omvang van de Alt-A portefeuille (IABF) naar verwachting af met ca. 1 miljard. Omdat de Staat alle inkomende kasstromen benut om af te lossen op zijn verplichting aan ING, daalt de verplichting (passivazijde) eveneens.

Tot slot neemt als gevolg van renteaangroei de vordering op IJsland dit jaar toe met 25 miljoen.

**Tabel 3: Overzicht toerekenbare kosten en opbrengsten
(in miljoenen euro)**

Directie Begrotingszaken

In deze tabel geeft een overzicht van kosten en opbrengsten van interventies. Het resultaat betreft het jaarlijkse saldo van de baten en de lasten die op kasbasis gerealiseerd worden en vallen toe te schrijven aan de crisismaatregelen. Eventuele afwaarderingen van activa (tabel 2.) worden eveneens in het resultaat meegenomen maar pas op het moment dat deze daadwerkelijk gerealiseerd zijn. Deze behandeling wijkt af van de systematiek van het EMU saldo.

Ons kenmerk
BZ/2013/255 M

(toerekenbare) Kosten	2008-2012	2013	(toerekenbare) Opbrengsten	2008-2012	2013
Omschrijving:			Omschrijving:		
			A. Verwerving Fortis/RFS/AA		
Toerekenbare rentelasten	6.419	1.234	Renteontvangsten overbruggingskredieten Fortis	1.695	107
			Dividend RFS Holdings B.V.	22	-
F. IJsland			Premieontvangsten Capital Relief Instrument	193	-
Kosten i.v.m. topping up	52		Premieontvangsten counter indemnity	78	26
			Dividend ABN Amro Group N.V. / ASR Nederland N.V.	321	394
			B. SNS Reaal		
			Rente overbruggingskrediet	-	7
			Premie garantie VBO	-	
Overige			C. Kapitaalverstrekking-faciliteit (€ 20 mld.)		
Uitvoeringskosten	42	12	Ontvangen couponrente	934	
			Ontvangen repurchase fees	2.598	375
G. Griekenland			D. Back-up faciliteit ING		
Rentevergoeding Griekenland	13	13	Resultaat IABF (na vorming voorziening)	0	
Teruggave winsten SMP		126			
C. Kapitaalverstrekking-faciliteit (€ 20 mld.)			E. Garantiefaciliteit bancaire leningen (€ 200 mld.)		
Afboeking SNS Reaal securities	565		Premieontvangsten garanties bancaire leningen (saldo)	1.114	169
			F. IJsland		
			Opbouw rente op vordering	120	25
			G. Griekenland		
			Ontvangsten lening Griekenland (premie & servicefee)	186	32
			H. Europese instrumenten		
			Crisisgerelateerde winst DNB		1.034
Totale kosten:	7.091	1.385	Totale opbrengsten:	7.260	2.169
Saldo:	169	784			

Door tussentijdse afronding kan de som der delen afwijken van het totaal.

Toelichting:

Directie Begrotingszaken

Het saldo van toerekenbare kosten en opbrengsten in 2013 bedraagt 784 miljoen positief. Dit saldo is niet vergelijkbaar met het EMU saldo. Van de 784 miljoen valt 30 miljoen te relateren aan de kredietcrisis en 754 miljoen aan Europese maatregelen. De Europese maatregelen zijn positief vanwege de crisisgerelateerde winst, die DNB dit jaar aan de Staat zal afdragen. De reguliere DNB winstafdracht valt buiten het kader van dit overzicht.

Ons kenmerk
BZ/2013/255 M

Tabel 4: Overzicht uitstaande garanties (in miljoenen euro)

In onderstaand overzicht staan de uitstaande garanties die in het kader van de kredietcrisis en Europa verstrekt zijn.

Omschrijving:	2008- 2012	Δ	2013
A. Verwerving Fortis/RFS/AA			
Counter indemnity	950		950
B. Verwerving SNS Reaal			
Garantie Vastgoedbeheerorganisatie		5.000	5.000
E. Garantiefaciliteit bancaire leningen (€ 200 mld.)			
Garantieloket	17.242	-	17.242
H. Europa			
Garantie EU-begroting	2.832	-	2.832
Garantie EFSF	97.782	-	97.782
Garantie ESM	35.445	-	35.445
Garanties aan DNB	13.610	5.700	19.310
Saldo openstaande garanties:	167.861	10.700	178.561